HERCZEG Géza

HERCZEG GÉZA

"THE BURNING BUSH"

HERCZEG BEMUTATÓ A PISCATOR SZINHÁZBAN

Érdekes bemutató volt a napokban Erwin Piscator Repertory Theater-jében, New Yorkban. Ez a kis szinház, mely jellegzetesen a Second Avenue végén, a Downtown-ban van, a háboru előtti német szinpad egyik uttörő rendezőjének az alapitása, aki kis szinházát "Studio Theater of the Dramatic Workshop"-nak nevezi. Sok tartós sikerü klasszikus és modern darab indult a Rooftop szinházból hóditó utjára innen, kilenc esztendő óta.

Piscatoré, a kis President Theatre is, a 48th Streeten (247 West), mindkét helyen egy elgondolással vezeti "műhelyét": főleg a külföldi dráma-termelés jut itt szóhoz az amerikai ujdonságok mellett.

"The Burning Bush" — az égő csipkebokor — annak a drámának a cime, melyet Herczeg Géza Heinz Herald társaságában irt s melyet amerikai szinpadra Noel Langley, az "Edward My Son" Broadway siker társszerzője adaptált.

A Herczeg-Herald darab nem fikció. Nem a szerzők leleményes agyában megszületett dráma. Igaz történet ez, mint ahogy Herczeg mondotta a bemutató után tartott rövid beszédében: ő nem tett egyebet, mint feldolgozta hiteles adatok alapján a világszenzációt kiváló tiszaeszlári per történetét.

A tiszaeszlári per... a rituális vérvád hisztérikus kirobbanása... vihar egy pohár vizben... mikor a világ szeme egy kis tiszaparti városkára és Nyiregyházára irányzódott... Már több mint 80 esztendő köde boritja ezt a szerencsétlen eseményt, mely felkavarta nemcsak a magyar, de a világ közvéleményét is... de épugy nem ment feledésbe, mint a Dreyfus-per. Azóta felhasználják uszitásra épen ugy, mint felvilágositásra, s talán mondanunk sem kell, hogy ezuttal az utóbbi esetről van szó.

A vidéki magyar város, Nyiregyháza, törvényszéki tárgyaló termében vagyunk. Piscator mesteri rendezése a szinházat és szinpadot összefogta és tárgyalóteremmé változtatta át. A szinpad egyik oldalán az igazság istennasszonyának hatalmas, ó-ezüstös szobra áll, a szinpadon kivül ugyancsak, a másik oldalon, a birói emelvény felett Ferenc József élethü nagy képe. A menyezeten áthuzódó nemzetiszinü lobogó még csak fokoza a hatást. 1882—83-at irunk és szemeink előt lepereg élethü képeken a mult, a tiszaeszlári tragédia, a fiatal falusi szép lány, Sólymossy Eszter titokzatos halála, mellyel a falu ártatlan zsidóit gyanusitották, akik a leányt állitólag azért ölték meg, hogy vérét husvéti kenyerükbe vegyitsék. Két évig tartott e per, tele izgalmas fordulatokkal és ennek a két évnek izgalmait süriti a darab nehány rövid órába, melynek végén mégis, mint a valóságban, győz az igazság és a vádlottakat felmentik.

Nyolcvankét év után, mondhatom, megrázóan hat ez a dráma és valahogy még nem fakult el a szine, sőt sok tanulságot vonhat le az ember belőle, a magyar hibák, a lobbanó szenvedélyek, a — már akkor — mocsaras és posványos politikai és állami élet szempontjából, aztán a sok hiba és bün lavinája legördült a történelem lejtőjén és "zugva-bőgve törte át a gátot", mint a Tisza — ahogy Petőfi leirja.

Magyarnak, itt Amerikában nagy élmény a Herczeg-féle "Égő csipkebokor". A bemutatón azonban főleg amerikaiak voltak, kik épugy élvezték a darabot és a szinészek — Paul Ranson, Claude Travers, Alfred Markin, Arthur Shemonsky, Dalton Dearborn, Grace A. Costley, Anita Cooper és a többi nagyszámu szereplő játékát, mint Piscator mesteri rendezését, melynek hatását nagyban fokozta az orgona mélabus bugása.

(Weber)